

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.03.2011, sp. zn. 6 Tdo 1576/2010, ECLI:CZ:NS:2011:6.TDO.1576.2010.1

Číslo: 27/2012

Právní věta: Samotné využití vyplňovacího práva oprávněnou osobou, která doplnila do tzv. blankosměnky (čl. I. § 10 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů) chybějící náležitosti, byť tak učinila v rozporu s obsahem nebo podmínkami vyplňovacího práva (tj. excesivně), není paděláním ani pozměněním směnky ve smyslu § 234 odst. 3 alinea 1 tr. zákoníku, resp. § 233 odst. 2 alinea 1 tr. zákoníku za použití § 238 tr. zákoníku. O paděláním nebo pozměnění směnky podle těchto ustanovení by mohlo jít jen tehdy, kdyby do blankosměnky úmyslně doplnila chybějící náležitosti osoba, která není nositelem vyplňovacího práva. Byla-li vydána blankosměnka za tím účelem, aby po doplnění jejích náležitostí plnila funkci zajišťovací směnky, lze považovat za excesivní využití vyplňovacího práva, jestliže ji její majitel doplnil za situace, kdy již byl splněn závazek, který měla taková směnka zajišťovat. Jednání majitele blankosměnky, který po excesivním využití svého vyplňovacího práva prodal takto vzniklou zajišťovací směnku třetí osobě se záměrem, aby vedle plnění získaného ze zajištěného závazku dosáhl prospěchu i z prodeje směnky, přičemž jejím nabyvateli zamlčel, že neměl důvod k využití vyplňovacího práva a že závazek zajištěný touto směnkou byl splněn, lze posoudit při naplnění ostatních zákonných znaků jako trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku nebo jeho pokus podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.03.2011

Spisová značka: 6 Tdo 1576/2010

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Neoprávněné opatření, paděláním a pozměnění platebního prostředku, Paděláním a pozměnění (pozměňování) peněz, Podvod

Předpisy: § 209 odst. 1 tr. zákoníku
§ 233 odst. 2 bod 1 tr. zákoníku
§ 234 odst. 3 bod 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. L. zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. 6 To 38/2010, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 43 T 34/2007, a to v bodě I. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. 43 T 34/2007, byl obviněný M. L. uznán vinným zvláště závažným zločinem padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 alinea 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku za použití § 238 tr. zákoníku v souběhu se zvláště závažným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 5 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Za to byl obviněný odsouzen podle § 233 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 85 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 84 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let za současného vyslovení probačního dohledu nad obviněným. Podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku byl obviněný zavázán k povinnosti se nejvíce jedenkrát měsíčně dostavovat k probačnímu úředníkovi Probační a mediační služby. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost uhradit poškozenému J. Š. škodu ve výši 52 360 Kč a poškozenému T. H. škodu ve výši 220 057 Kč, přičemž podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl posledně uvedený poškozený odkázán se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O odvoláních, která proti tomuto rozsudku podali obviněný a poškozený T. H., rozhodl ve druhém stupni Vrchní soud v Praze. Rozsudkem ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. 6 To 38/2010, pod bodem I. z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným zvláště závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku. Toho se měl obviněný dopustit tím, že „jako jednatel a jediný společník V. L., s. r. o., se sídlem H. p. M., ačkoliv si byl vědom toho, že jeho společnost nemá za následujícími leasingovými nájemci pohledávky z neuhrazených leasingových splátek, neboť tito řádně a včas hradili leasingové splátky složením do soudní úschovy, v důsledku čehož nebyl oprávněn u nich použít krátce předtím vyplněné směnky k zajištění závazků z leasingových smluv, uzavřel 18. 8. 2003 smlouvu o úplatném převodu cenných papírů - cizích směnek (celkem 15) specifikovaných kromě jiných údajů tak, že u tří z nich byli jejich směnečníky a avalisty T. H., směnečná suma činila u něj 8 452 642 Kč, P. T., směnečná suma činila u něj 931 712 Kč a MUDr. I. Š., směnečná suma činila u něj 6 983 255 Kč a splatnost vždy 30. 6. 2003 za kupní cenu celkem 2 000 000 Kč a 22. 9. 2003 smlouvu o převodu cenného papíru - směnky cizí specifikované kromě jiných údajů tak, že jejím akceptantem byl J. Š., směnečná suma činila 142 158 Kč (tj. celkem 16 509 767 Kč) a splatnost 22. 9. 2003 za kupní cenu 14 216 Kč, a to s jednatelem RS K., s. r. o. se sídlem P., M. H., přičemž tato společnost se později na základě těchto směnek domáhala u soudu vydání směnečných platebních rozkazů vůči:

- 1) leasingovému nájemci - poškozenému T. H., podnikajícímu pod označením T. H.-K., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 17. 9. 2003 pod č. j. 54 Sm 211/2003-7 vydán;
- 2) leasingovému nájemci - poškozenému MUDr. I. Š., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 6. 10. 2003 pod č. j. 24 Sm 111/2003-7 vydán;
- 3) leasingovému nájemci - poškozenému Ing. P. T., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 14. 10. 2003 pod č. j. 7 Sm 212/2003 vydán, a
- 4) leasingovému nájemci - poškozenému J. Š., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 7. 11. 2003 pod č. j. 23 Sm 240/2003-7 vydán“.

Za to byl obviněný odsouzen podle § 234 odst. 5 tr. zákoníku a § 58 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let. Odvolání poškozeného T. H. bylo pod bodem II. podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítnuto.

Proti výroku pod bodem I. citovaného rozsudku Vrchního soudu v Praze podal obviněný dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Podle názoru obviněného ve skutku, jak byl popsán soudem druhého stupně, nejsou uvedeny žádné skutkové okolnosti, které by opravňovaly učinit právní závěr, že směnky byly pozměněným platebním prostředkem a že jednal v tomto směru úmyslně. Skutek zjištěný odvolacím soudem podle něj nenaplnuje skutkovou podstatu nejen zločinu, jímž byl uznán vinným, ale ani žádného jiného trestného činu, neboť jde jen o popis možná excesních, ale pouze občanskoprávních vztahů. K tomu, aby takový skutek mohl být posouzen jako trestný čin podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku, by musel obsahovat i skutková zjištění o tom, že (a za jakých okolností) byl daný platební prostředek padělán či pozměněn a že obviněnému byly známy informace, z nichž s přihlédnutím k okolnostem případu a svým osobním poměrům mohl dovodit, že jde o padělaný či pozměněný platební prostředek, a přesto jej úmyslně použil jako pravý platební prostředek.

Taková skutková zjištění ale soudy neučinily, protože, podle zjištění odvolacího soudu obviněný není autorem doplnění blankosměnek, přičemž nebylo zjišťováno, kdo provedl toto doplnění, ale zřejmě se tak stalo v advokátní kanceláři JUDr. R. neznámou osobou.

Obviněný dále zdůraznil, že o trestní odpovědnosti lze uvažovat pouze tehdy, není-li směnka pravá či platná. Podle jeho názoru z hlediska směnečného práva je i excesivní doplnění blankosměnky jejím majitelem úkonem, který v žádném smyslu nezasahuje do pravosti či platnosti směnky, a případný exces znamená pouze, že taková (stále pravá a platná) směnka není dále vymahatelná. Podstata skutku, jímž ho odvolací soud uznal vinným, spočívá podle něj v tom, že dal do oběhu pravé a platné, avšak právně nevymahatelné směnky, přičemž takové jednání není trestným činem, a tak byla napadeným rozhodnutím porušena zásada nullum crimen sine lege ve smyslu § 12 odst. 1 tr. zákoníku. Následně poukázal i na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. [I. ÚS 541/10](#), a na judikaturu v něm citovanou, např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. [11 Tdo 127/2007](#), vztahující se k problematice excesivního nakládání se zajišťovací směnkou v obchodněprávních vztazích a nerespektování principu „ultima ratio“.

I kdyby excesivní doplnění zajišťovacích blankosměnek jejich majitelem mělo být pozměněním či paděláním směnek, což obviněný odmítá, pak stejně nedošlo k jejich paděláním jakožto platebního prostředku, a tedy ani k jejich následnému užití jakožto padělaného platebního prostředku. Doplněné blankosměnky totiž nebyly použity jako platební prostředek, takže ani nebyl ohrožen obecný zájem na řádném fungování platebního styku.

Obviněný poznamenal, že soud prvního stupně spatřoval protiprávnost jeho jednání v porušení ujednání mezi leasingovým pronajímatelem a leasingovým nájemcem o podmínkách, za nichž může pronajímatel doplnit dosud nevyplněné části blankosměnek, tedy v porušení občanskoprávní smlouvy jednou z jejích stran. Přitom nebylo tvrzeno žádné porušení veřejnoprávního právního předpisu. Protiprávnost jednání pachatele trestného činu podle trestního zákoníku se ovšem podle obviněného chápe především jako jednání zakázané (nedovolené) kogentním právním předpisem, a nikoliv jako porušení občanskoprávního ujednání stran, přičemž v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe je třeba vypořádat případné porušení občanskoprávních závazků prostředky práva občanského. V daném případě se pak protiprávnost musí nutně vztahovat k jednání, které má naplňovat znaky objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku, ale nelze vycházet z případné protiprávnosti jakéhokoliv převodu směnek (např. z toho, že blankosměnky neměly být vůbec doplňovány a dále převáděny), ale z protiprávnosti převodu směnek padělaných či pozměněných. Akcentoval, že v jeho případě však nešlo o paděláním ani pozměňování směnek, a tedy nešlo ani o převod protiprávní v uvedeném smyslu.

Obviněný také upozornil, že leasingoví nájemci neuhradili leasingové splátky ve prospěch společnosti V. L., s. r. o., a až do rozhodnutí soudu, tj. i v době převodu směnek, bylo sporné, zda oprávněně plnili do soudní úschovy. Pokud by snad bylo shledáno jeho jednání (převod směnek) protiprávním, pak se případného omylu v tomto směru nemohl vyvarovat, takže napadeným rozhodnutím bylo

porušeno i ustanovení § 19 tr. zákoníku.

V neposlední řadě upozornil, že v odvolání namítal mj. porušení obžalovací zásady, a to především ve vztahu k té části skutku, v níž nalézací soud na základě závazného právního názoru soudu druhého stupně z usnesení ze dne 15. 6. 2009 shledal trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. Konstatoval, že odvolací soud ho sice nakonec tímto trestným činem vinným neuznal a uplatňovaná námitka tak pozbyla aktuálnosti, přesto již samotná skutečnost, že soudy zásadním způsobem opakovaně měnily vymezení stíhaného skutku i jeho právní kvalifikaci, nutně vede ke zvýšené pozornosti ověření, zda obžalovací zásada byla plně respektována a zda v dané souvislosti mu bylo reálně umožněno využít jeho ústavního práva hájit se proti postupně obsahově měněnému a vícekrát jinak kvalifikovanému skutku, z něhož byl obviněn.

Z těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v celém výroku pod bodem I. a aby ho podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby, neboť skutek, jímž byl uznán vinným, není trestným činem.

K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který s poukazem na zákonnou úpravu blankosměnky a na odbornou literaturu a judikaturu soudů shledal námitky obviněného důvodnými a navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby Vrchnímu soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání obviněného je přípustné, že bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Především shledal, že z hlediska uplatněného důvodu dovolání jsou relevantní námitky směřující proti právní kvalifikaci skutku popsáného ve výroku rozsudku odvolacího soudu (především proti právnímu závěru odvolacího soudu, že v případě převáděných směnek šlo o směnky pozměněné).

Zločinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea druhá, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku se dopustí, kdo padělaný nebo pozměněný platební prostředek použije jako pravý nebo platný, spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

Směnka je cenný papír, který je mimo jiné také používán jako bezhotovostní platební prostředek. V teorii je zpravidla definována jako dlužnický cenný papír, vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určitá osoba (směnečný dlužník) zavazuje majiteli směnky zaplatit v určitém místě a čase peněžní částku na směnce uvedenou s tím, že jde o závazek přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní.

Za padělání směnky, která nemá předepsanou technickou podobu a žádné ochranné prvky, je možno považovat jen některé její kvalifikované napodobeniny. Zákon totiž předepisuje pouze nutný obsah směnky, ale neurčuje, jak má vypadat. S použitím některého směnečného formuláře (např. určité banky) nejsou spojeny žádné důsledky, stejně tak není významné, zda směnka je vůbec na formuláři nebo na volném listu papíru. Přitom i nutný obsah směnky stanovený zákonem může být padělán různým způsobem, a to od uvádění zcela smyšlených nepravdivých údajů, např. u jména směnečníka, až po uvedení reálných osob a napodobení jejich podpisů. Z toho vyplývá i velmi různorodá společenská škodlivost napodobenin směnek. Navíc se u směnek běžně předpokládá, že si zainteresovaná osoba, které je směnka předávána za určitým účelem, ověřuje reálnost údajů tvořících její obsah, takže napodobeniny s jen smyšlenými údaji zpravidla nemohou vést ke skutečnému ohrožení chráněných společenských vztahů.

Nejvyšší soud uvedl, že s ohledem na uvedené skutečnosti týkající se povahy směnky a její ochrany před paděláním lze považovat za její padělání jen takové její napodobení, při kterém jsou ve směnce falšovány jinak správné a reálné údaje tvořící její zákonný obsah. Jde např. o falšování cizí směnky tak, že je jako směnečník uveden skutečný reálný podnik a jako akceptant oprávněný pracovník tohoto podniku a teprve podpis takového skutečně oprávněného pracovníka je falešný. Přísnou ochranu poskytovanou měně ustanoveními § 233 a násl. tr. zákoníku (dříve § 140 a násl. tr. zák.) nelze u smenek rozšiřovat na další méně závažné případy (k problematice padělání smenek viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 9 Tz 114/2000).

Pozměněním směnky je v praxi především neoprávněná změna některé podstatné náležitosti jinak pravé směnky pachatelem; zpravidla jde o změnu údaje týkajícího se směnečné sumy (tj. pozměnění výše peněžité částky, na kterou zní bezpodmínečný příkaz zaplatit).

Od neoprávněného doplnění potřebných náležitostí do tiskopisu směnky je třeba odlišovat vyplnění tzv. blankosměnky (srov. čl. I. § 10 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů), v níž ten, kdo ji uvádí do oběhu, záměrně ponechal některá místa nevyplněná s tím, že budou doplněna později majitelem takové blankosměnky.

Blankosměnka je tedy směnkou, která není v celém rozsahu vyplněna, obsahuje tzv. bílá místa, na která mají být později v souladu s vyplňovacím prohlášením vepsány další údaje, a to jak charakteru podstatných obsahových náležitostí, tak případně i zápisů nepodstatných, vedlejších. Jedná se o tzv. nehotový cenný papír, což vyjadřuje, že ve skutečnosti ještě nejde o směnku, protože je to vlastně teprve určitý zárodek budoucí směnky. Blankosměnka by bez vyplnění nemohla být zejména uplatněna u soudu. Mezi pojmové znaky blankosměnky patří to, že jednak musí obsahovat alespoň jeden podpis, jednak listina musí být určena za směnku a musí dojít k záměrnému vydání blankosměnky, tj. ten, kdo vydává blankosměnku, musí mít tento úmysl a musí být uděleno vyplňovací právo, jímž je právo nabyvatele blankosměnky vyplnit určité chybějící náležitosti. Ten, kdo nabývá směnku, která není vyplněna ve všech částech, tedy musí k ní nabýt i právo vyplnit takovou směnku. Blankosměnku lze proto definovat jako listinu, která je záměrně vydána v nehotové formě tím, kdo se na tuto listinu podepsal a kdo při vydání směnky udělil nabyvateli směnky tzv. směnečné právo vyplňovací (srov. Kovařík, Z. Renesance směnky VI. Blankosměnka. Právní praxe v podnikání, 1993, č. 4, s. 16).

Za blankosměnku ale nelze považovat listinu, v níž toliko opomenutím nebyly vyznačeny některé části. Taková listina je neplatná pro nedostatek náležitostí. Nicméně, jak již bylo uvedeno, ani blankosměnka ještě není perfektním cenným papírem (platebním prostředkem), ovšem ten, kdo takovou listinu vystavuje, dává jejím majitelům právo, aby za podmínek jím stanovených zpravidla ve smlouvě (písemně i ústně) nebo v jednostranném prohlášení či jen konkludentně dotvořili směnku (tzv. doplňovací nebo vyplňovací právo). Jestliže je tato listina dotvořena v souladu s uděleným doplňovacím právem, stává se řádným cenným papírem (platebním prostředkem) a nemůže jít o padělání či pozměnění směnky ve smyslu § 234 odst. 3 alinea 1, popř. též odst. 3 nebo 4 tr. zákoníku. Je-li blankosměnka doplněna v rozporu s uděleným doplňovacím právem, zakládá tato skutečnost z hlediska civilněprávního námitku dlužníků, ale taková listina není z uvedeného hlediska neplatnou směnkou. Přitom nejde ani o padělání či pozměňování platebního prostředku ve smyslu citovaných trestněprávních ustanovení, neboť se jedná o doplnění majitelem cenného papíru jako osobou oprávněnou k tomu vyplňovacím právem, které však tento majitel nějakým způsobem přestoupil nebo zneužil. Pokud by šlo o podvodné jednání ze strany majitele takové blankosměnky, mohlo by se jednat při naplnění všech zákonných znaků o trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, a to případně ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku či přípravy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, která ovšem přichází v úvahu jen u § 209 odst. 5 tr. zákoníku (k tomu viz Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2147).

Soulad způsobu využití vyplňovacího oprávnění (dále též „vyplnění blanka“) s obsahem tohoto oprávnění není pojmovým znakem vyplnění blankosměnky. Vyplnění blankosměnky se může uskutečnit v souladu s obsahem vyplňovacího práva nebo v rozporu s ním. Vyplněním blankosměnky je tedy jak řádné vyplnění blanka, tak i jeho excesivní vyplnění. Excesivní vyplnění blankosměnky má povahu využití vyplňovacího práva, i když se tak stalo v rozporu s jeho obsahem. Skutečnost, zda byla blankosměnka vyplněna řádně či nikoli, nemá vliv ani na platnost směnky, ani na existenci pohledávky vtělené do této směnky. Přesto však řádné a excesivní vyplnění blanka nemají zcela shodné důsledky. V obou případech vzniká úplná směnka, jejíž obsah důsledně definuje do ní vtělenou pohledávku. Soulad či naopak nesoulad způsobu vyplnění blanka s obsahem vyplňovacího práva má zásadní vliv na režim uplatnitelnosti námitky vyplnění blankosměnky v rozporu s obsahem vyplňovacího práva. Pouze řádné vyplnění blankosměnky umožňuje libovolnému směnečnému věřiteli výkon směnečného práva, který není zatížen možností, že dlužník úspěšně uplatní námitku excesivního vyplnění blankosměnky (viz Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. Praha: Linde, a. s., 2008, s. 89 a 91). Je-li blankosměnka doplněna v rozporu s vyplňovacím právem, zakládá tato skutečnost námitku dlužníka. Taková listina proto nenabývá povahy neplatné směnky. Z hlediska směnečného práva nejde ani o pozměňování listiny či o její padělání (viz Sotolář A., Šámal, P., Púry, F., Štenglová, I., Sovák, Z. a kol. *Trestná činnost na českém kapitálovém trhu a v bankovní sféře*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998, sv. 58, s. 51).

V návaznosti na takto vyložená teoretická východiska Nejvyšší soud konstatoval, že v popisu skutku v napadeném rozsudku Vrchního soudu v Praze nejsou vyjádřeny žádné konkrétní okolnosti, na jejichž základě by bylo možno uzavřít, že v posuzované trestní věci se jednalo o pozměněný platební prostředek, jak uvádí právní věta výroku tohoto rozsudku, nebo o padělaný platební prostředek ve smyslu § 234 odst. 3 tr. zákoníku. Z popisu předmětného skutku se totiž podává jen tolik, že obviněný použil „krátce předtím vyplněné směnky k zajištění závazku z leasingových smluv“.

V uvedeném směru je třeba přisvědčit názoru dovolatele, že k tomu, aby skutek mohl být posouzen jako trestný čin podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku, musel by obsahovat i skutková zjištění o tom, že byl daný platební prostředek padělán či pozměněn a že obviněnému byly známy informace, z nichž s přihlédnutím k okolnostem případu a svým osobním poměrům mohl dovodit, že jde o platební prostředek padělaný či pozměněný, a přesto jej úmyslně použil jako platební prostředek pravý. Skutková zjištění o tom, že obviněný nakládal se směnkou, která byla padělaná či pozměněná, však v popisu skutku ve výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu obsažena nejsou. Nutno připomenout, že v posuzovaném případě se jednalo ve vztahu k výše jmenovaným čtyřem poškozeným o blankosměnky, což ostatně vyjádřil ve svém rozhodnutí již soud prvního stupně. Pak je ovšem nutné mít na zřeteli skutečnosti, jež byly ve vztahu k tomuto typu směnek shora podrobněji rozvedeny.

Z odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu se podává, že blankosměnky, o něž jde, nevyplnil sám obviněný, který jako jednatel a jediný společník obchodní společnosti V. L., s. r. o., je měl v rozhodné době ve svém držení. Přitom nositelem vyplňovacího práva je vždy držitel, resp. majitel blankosměnky (viz Chalupa, R. *Základy směnečného práva*. Praha: Linde, a. s., 2008, s. 91)], takže z tohoto hlediska a při zběžném náhledu na věc by zřejmě přicházel v úvahu výše uvedený závěr, podle něhož excesivní vyplnění blankosměnky jejím majitelem není paděláním ani pozměněním tohoto typu směnky. Na druhé straně ovšem nelze přehlédnout, že dokazováním sice podle názoru odvolacího soudu nebylo prokázáno, že by to byl konkrétní obviněný, kdo vlastnoručně doplnil chybějící náležitosti do blankosměnek, nicméně byl srozuměn s jejich vyplněním a takto vyplněné směnky následně smluvně převedl na další osobu.

K uvedenému je ovšem nutno zdůraznit, že dosavadní skutková zjištění odvolacího soudu neumožňují činit konkrétní a úplné závěry o okolnostech vyplnění předmětných blankosměnek, zejména není

možné spolehlivě dovozovat, za jakých okolností, kým a na čí pokyn či z podnětu jaké osoby byly tyto blankosměnky vyplněny. Je ovšem nezbytné dodat nesporný fakt, že blankosměnky byly doplněny údajem (směnečnou sumou), který naprosto neodpovídal realitě, neboť jednotliví leasingoví nájemci řádně své závazky vyplývající pro ně z uzavřených smluv plnili, a to složením plnění do soudní úschovy.

Podle názoru Nejvyššího soudu tedy doposud nebyly učiněny potřebné dostatečně přesné skutkové závěry stran vyplnění předmětných blankosměnek. Odvolací soud pouze shledal, že to nebyl obviněný, kdo směnky vyplnil, aniž by např. dále prověřil a postavil najisto, zda k doplnění směnek jinou osobou nedošlo s vědomím a srozuměním obviněného a zda obchodní společnost V. L., s. r. o., jejímž jménem obviněný jednal, vůbec byla nositelem vyplňovacího práva k předmětným blankosměnkám. Kdyby jmenovaná obchodní společnost nebyla nositelem takového práva a obviněný s tím byl srozuměn, a pokud přesto použil takto vyplněné blankosměnky jako pravé, mohlo by se jednat o trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3, alinea 2 tr. zákoníku.

Vzhledem k rozvedeným skutečnostem nemůže obstát závěr odvolacího soudu o naplnění skutkové podstaty trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 alinea 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku posuzovaným skutkem spáchaným obviněným.

Za této situace by bylo předčasné vyjadřovat se konkrétněji k otázce zavinění (subjektivní stránky). Nejvyšší soud ovšem přesto považoval za vhodné stručně konstatovat, že může obstát zjištění odvolacího soudu, podle něhož si obviněný byl vědom toho, že poškození T. H., MUDr. I. Š., Ing. P. T. a J. Š. řádně a včas hradili leasingové splátky jejich složením do soudní úschovy a že obchodní společnost V. L., s. r. o., nemá za těmito leasingovými nájemci žádné pohledávky z titulu neuhrazených leasingových splátek. Jestliže tedy jmenovaní poškození řádně plnili své závazky, nebyly splněny podmínky pro vyplnění blankosměnek, jež byly v daných případech zajišťovacím instrumentem ve vztahu k jednotlivým leasingovým smlouvám, resp. k plnění povinností z nich vyplývajících pro jednotlivé poškozené.

Nejvyšší soud dále zmínil, že kdyby šlo o podvodné jednání ze strany majitele blankosměnky, mohlo by se jednat při naplnění všech ostatních zákonných znaků o trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, a to případně ve stadiu pokusu či přípravy. Touto právní kvalifikací jednání obviněného se soudy již zabývaly. Soud prvního stupně uznal obviněného vinným i zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Odvolací soud se ale neztotožnil s tímto právním posouzením, protože podle jeho názoru nebylo prokázáno, že by obviněný v posuzovaném případě se záměrem sebe nebo jiného obohatit, a způsobit tak na cizím majetku škodu, jiného uváděl v omyl nebo využil omylu jiného nebo jinému podstatné skutečnosti zamlčel. Bylo totiž vyloučeno, aby obviněný svým jednáním popsáním ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně vyvolal nebo využil omylu poškozených T. H., MUDr. I. Š., Ing. P. T. a J. Š., kteří znali všechny rozhodné okolnosti. Pokud jde o otázku, zda se obviněný dopustil v souvislosti s uzavřením smluv o převodu cenných papírů protiprávního jednání ke škodě svědka M. H., odvolací soud dospěl k negativnímu závěru, přestože obviněný neinformoval tohoto svědka o úhradě splátek jmenovanými leasingovými nájemci do soudní úschovy. Z výpovědi svědka totiž plyne, že zatajení takové informace by zjevně nemělo vliv na jeho rozhodnutí o majetkové dispozici, tj. o záměru zaplatit částku 2 000 000 Kč na základě uzavřených smluv o převodu předmětných směnek.

Stran těchto závěrů odvolacího soudu v souvislosti s otázkou případného naplnění skutkové podstaty zločinu podvodu podle § 209 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku ovšem Nejvyšší soud připomíná, že na podvodu mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednáající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Kromě pachatele může jít u ostatních osob také o právnické osoby. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo

neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení (viz rozhodnutí č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr.). Právě z těchto hledisek zůstaly hodnotící úvahy odvolacího soudu neúplné. Jak totiž odvolací soud v napadeném rozhodnutí mimo jiné konstatoval, obviněný při uzavření smluv o převodu směnek zamlčel svědkovi M. H. jako jednateři obchodní společnosti RS K., s. r. o., že výše specifikované směnky byly předtím neoprávněně vyplněny v rozporu se směnečnými ujednáními, a to údaji o směnečných sumách v celkové výši 16 509 767 Kč. Byť nelze označit za vadný závěr odvolacího soudu, že tento svědek nebyl jednáním obviněného poškozen, není možné přehlédnout, že již nebylo zkoumáno, zda v souvislosti se zamlčením uvedené skutečnosti nedošlo k poškození jiných osob či zda jiným osobám bezprostředně nehrozil vznik škody. Za majetkovou dispozici oklamané osoby by totiž bylo možné považovat nejen vlastní koupi směnek svědkem M. H., ale i jejich uplatnění vůči směnečným dlužníkům. Přitom případným plněním z excesivně vyplněných blankosměnek by vznikla na majetku těchto směnečných dlužníků škoda a za obohacení by pak bylo možno považovat částku, kterou získal pachatel (tj. obviněný) prodejem takových nedůvodně vyplněných blankosměnek.

Vzhledem k rozvedeným skutečnostem Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ve výroku pod bodem I. včetně dalších rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.